

ΝΕΑ ΚΤΙΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ

Ζ. ΣΙΕΡΕΠΕΚΛΗ

Ψευδομοντέρνα, άσχετη και προκλητική αρχιτεκτονική
απέναντι από την πόρτα Αμμοχώστου.

Το πρόβλημα της ένταξης ή ενσωμάτωσης μιας νέας αρχιτεκτονικής σε ιστορικούς ή παραδοσιακούς πυρήνες, είτε αυτοί βρίσκονται στην ύπαιθρο είτε στις πόλεις, παρουσιάζεται ιδιαίτερα πολύπλοκο και αντιφατικό, ειδικά όπου η σύγχρονη τεχνολογία και σχεδιαστική πράξη αντικατέστησαν τους παραδοσιακούς τρόπους δόμησης. Πάνω σε αυτό υπάρχουν διστάμενες απόψεις και πραχτικές. Σε άλλες χώρες το ζήτημα απασχολεί από χρόνια χιλιάδες ειδικούς και μη, και πάρα πολύ μελάνι έχει χρησιμοποιηθεί τόσο για γραπτά, όσο και στα σχεδιαστήρια. Στην Κύπρο το πρόβλημα δεν έχει σχεδόν τεθεί σαν τέτοιο, γιατί ακόμα επικρατεί μια υποβαθμισμένη συνείδηση της σημασίας του κτιστού μας περιβάλλοντος και πιο συγκεκριμένα των παραδοσιακών μας χώρων. Παρόλο που δεν έχει όμως τεθεί στο επίπεδο της ανοιχτής συζήτησης – από την μια η απουσία Πανεπιστημίου και έρευνας, από την άλλη η ασφυκτικά περιορισμένη διακίνηση ιδεών ή κριτικής στον εξειδικευμένο χώρο της αρχιτεκτονικής – εν τούτοις είναι ένα πρόβλημα υπαρκτό. Οι όψεις τους είναι δύο: Η μια αφορά την θεωρία (μεθοδολογία σχεδιαστικής προσέγγισης) και ειδικότερα τους μελετητές αρχιτέκτονες, η άλλη αφορά την πράξη δηλαδή τα τετελεσμένα πια αποτελέσματα που στέκουν μεταξύ των παλιών κτισμάτων.

Το άρθρο που ακολουθεί στοχεύει σε δυο πράγματα. Το ένα είναι να καταγράψει την προβληματική και το σκεπτικό του γράφοντος στο θεωρητικό επίπεδο, ώστε να σχηματιστεί μια υπόθεση διερεύνησης δυνατοτήτων συζήτησης.

Ο δεύτερος στόχος αφορά μια κριτική προσέγγιση του χαρακτήρα και της σχέσης των υπαρχόντων

νέων κτιρίων με την Παλιά Πόλη.

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΣΗ

Στα χρόνια πριν από την εισβολή των νέων βιομηχανικών υλικών δόμησης (μπετόν, ατσάλι, αλουμίνιο, πλαστικό, κ.λπ.) και πριν εμφανιστούν στο προσκήνιο οι πτυχιούχοι σχεδιαστές του χώρου, το πρόβλημα της ένταξης ενός νέου κτίσματος στο υπάρχον σύνολο, ήταν απλό γιατί ακολουθούσε διαδικασίες συνέχειας. Υλικά, τεχνολογίες και τυπολογίες ήσαν περιορισμένα γιατί στηρίζονταν στο τοπικό, στο προηγούμενο. Οι ανάγκες, ατομικές και κοινωνικές, ήσαν περισσότερο ουσιαστικές και πιο κοντά στις βασικές ανάγκες διαβίωσης-στέγασης, σε αντίθεση με τις σημερινές που σε μεγάλο μέρος τείνουν να ικανοποιήσουν τον καταναλωτισμό, την μικροαστική επίδειξη, τον πλούτο (συνήθως αρχοντοχωριάτικου χαρακτήρα) ή την ματαιοδοξία. Η κοινοτική ταυτότητα ήταν ισχυρή με έντονα χαρακτηριστικά κοινής αντίληψης για όλες σχεδόν τις εκφράσεις και εκφάνσεις της ζωής. Κοινωνία οργανική παρά την ταξική της διάρθρωσή.

Σαν αποτέλεσμα των πιο πάνω ήταν η δημιουργία ενός χώρου ενιαίου και οργανικού. Αρχιτεκτονικά ο χώρος αυτός (παραδοσιακός όπως συνηθίζεται να αποκαλείται σήμερα) σηματοδοτεί μian ενότητα αδιάσπαστη. Ο χαρακτήρας του διαθέτει έντονη αισθητική αξία γιατί λειτουργεί σε μια κλίμακα κοινή και ανθρώπινη, γιατί ζει σε μια διαλεκτική ισορροπία-σχέση. Το μέρος είναι οργανικό κομμάτι του όλου, το μικρό και το μεγάλο, το πάνω και το κάτω, το κενό και το πλήρες, γενικά όλες οι χωρικές αντιθέσεις λειτουργούν αντιληπτικά σ' ένα ενιαίο οργανικό σχήμα.

Ενώ, είναι εύκολα αναγνωρίσιμη η χρονική ταυτότητα του κάθε κτίσματος και ενώ μπορεί κανείς χωρίς κόπο να «ξεχωρίσει» τις διαφορές των κτισμάτων μεταξύ τους, εν τούτοις το όλο αποτελεί μια σύνθεση στην οποία κυρίαρχο στοιχείο είναι ο διάλογος και η αυτή πολιτική σχέση.

Η κατάσταση αυτή των πραγμάτων δημιουργεί μια αισθητική αντίληψη του χώρου ευχάριστη. Είναι μια ομορφιά απλή και γενικά αποδεκτή. Η αμφισβήτηση της είναι δύσκολη τόσο στην αυθόρμητη και άμεση σχέση με αυτήν, όσο και κάτω ακόμα από την αυστηρή «ορθολογιστική» εξέταση.

ΣΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΣ BABEL

Με την εμφάνιση στην Κύπρο της σύγχρονης οικοδομικής τεχνολογίας και υλικών, με την αλλαγή των κοινωνικοοικονομικών δεδομένων και με την νέα εισαγόμενη αρχιτεκτονική παιδεία (μην ξεχνάμε πως η συντριπτική πλειοψηφία των Κυπρίων αρχιτεκτόνων σπούδασε σε πανεπιστήμια του εξωτερικού) η συνέχεια της αρχιτεκτονικής γλώσσας που περιγράψαμε προηγούμενα καταργείται. Το κύριο χαρακτηριστικό των κτισμάτων στην Παλιά Πόλη κατά την νέα περίοδο είναι η παντελής απουσία δεσμών με το προϋπάρχον κτιστό περιβάλλον. Όλα ανεξάρτητα τα νέα κτίρια βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με τα γύρω τους. Είτε σε επίπεδο κλίμακας, είτε σε επίπεδο υλικών, είτε σε επίπεδο τυπολογίας, είτε σε επίπεδο μορφής και ύφους, τα ξετάζει κανείς. Αρχιτέκτονες και μη, προσεγγίζουν το θέμα με τρόπο τόσο ανεπαρκή, τόσο κυνικό που προσβάλλει ακόμα και όσους δεν διαθέτουν εξειδικευμένη ευαισθησία. Κραυγαλέα παραδείγματα αυτής της προσέγγισης θα μπορούσαν να καταγραφούν πολλά.

Αναφέρω μόνο μερικά στην τύχη: Μακαρονοποιείο Μιτσίδη και κτίριο ΣΠΕΛ απέναντι από την Πύλη Αμμοχώστου, νέο κτίριο «ολυμπιακού», νέο κτίριο κεντρικής Δημοτικής Αγοράς, σύμπλεγμα καταστημάτων στο τέλος της οδού Λήδρας, κτίριο Μαγκλή και πολλά άλλα, για να μην αναφερθούμε στην εγκληματική νομοθεσία που επέτρεψε εφτά ορόφους στις παρυφές των τειχών.

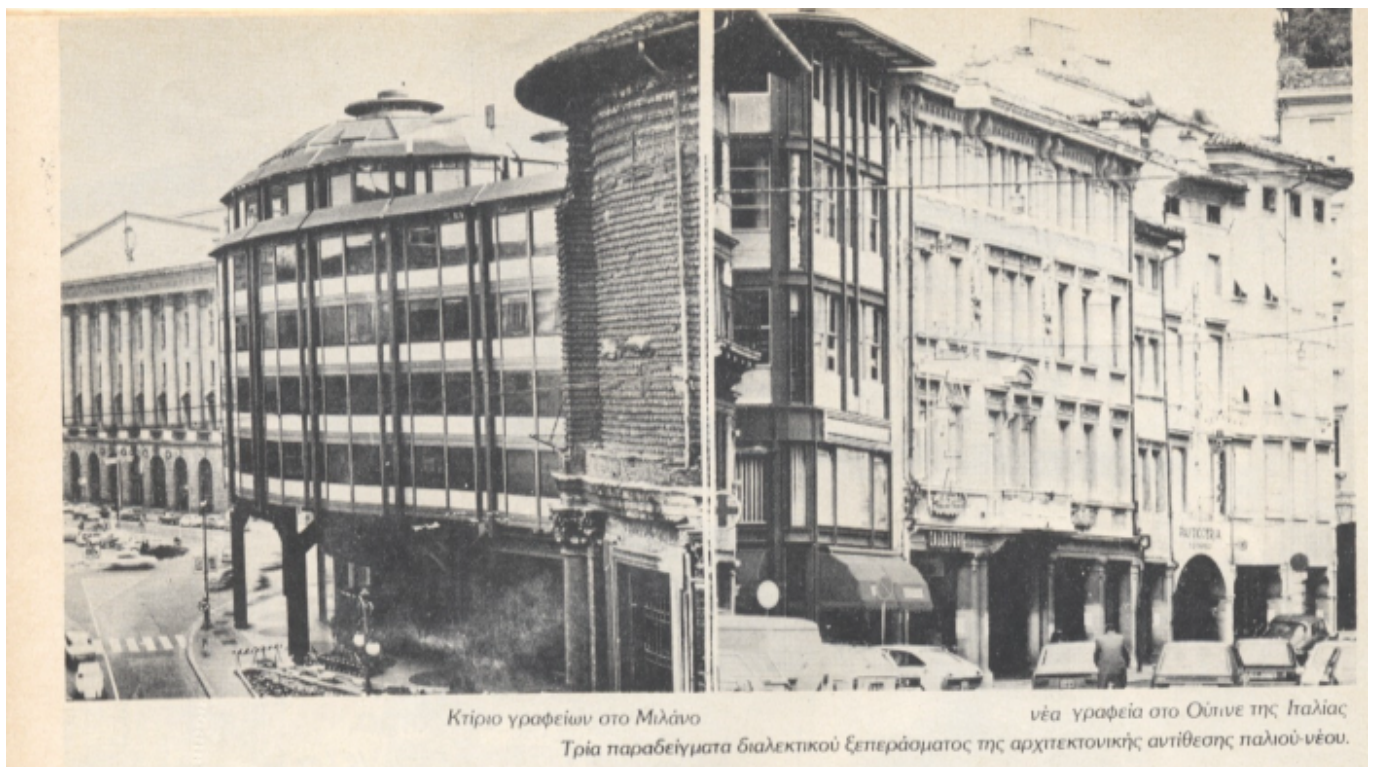
Η σχιζοφρένεια που επικρατεί στο αρχιτεκτονικό γλωσσολόγιο όλων σχεδόν των νέων κτιρίων στην Παλιά Πόλη δεν μπορεί να μας μεταφέρει νοητικά αλλού, παρά στον βιβλικό Πύργο της Βαβέλ. Ο

μαϊμουδισμός που μεταφέρει άκριτα πρότυπα και μοντέλα του μοντέρνου κινήματος της διεθνούς αρχιτεκτονικής στην καρδιά της ιστορικής πόλης κυριαρχεί απόλυτα και καταστροφικά. Χωρίς έρευνα, χωρίς μεθοδολογία, χωρίς ίχνος ευαισθησίας και λεπτότητας απέναντι στο υφιστάμενο περιβάλλον, τα σχεδιαστήρια παράγουν κατόψεις και όψεις που μόνο την αυταρέσκεια (αμφίβολη και αυτή) των παραγωγών τους μπορούν να ικανοποιήσουν. Η αρχιτεκτονική από έργο μετατρέπεται σε προϊόν. Χώρος κατανάλωσης και κατανάλωση χώρου. Επιφάνειες και όγκοι με αξία εμπορευματική. Την αισθητική αντικαθιστά το εύκολο κέρδος, σε βάρος μιας ιστορίας, μιας παράδοσης, μιας μοναδικής περιβαλλοντικής αξίας.

Είναι εκπληκτικό να μην μπορείς να βρεις έστω ένα νέο κτίριο που να μπορεί να υπερασπιστεί την αρχιτεκτονική του πειστικά. Που να μπορεί να δηλώσει μια σχέση ικανοποιητική με το περιβάλλον του, που να μπορεί να αποκαλύψει στο περαστικό ή στον χρήστη, μια κάποια ευαισθησία του σχεδιαστή σε σχέση με την τεράστια ιστορική και πολιτιστική φόρτιση του περιβάλλοντος χώρου. Η αρχιτεκτονική των πιο πολλών από αυτά τα κτίρια είναι η ίδια στην «λογική» της είτε στην εντοιχισμένη πόλη την βρεις, είτε στους Αγίους Ομολογητές, είτε στην πόλη της Χρυσοχούς, είτε στην Άλωνα. Διατοπική μεν αλλά ισοπεδωτική, αρνητική και περιφρονητική. Κακόγουστη.

Στα περιορισμένα πλαίσια ενός άρθρου είναι αδύνατη η ανάπτυξη των αιτιών που παρήγαγαν και αναπαράγουν ακόμα αυτή την κατάσταση. Τα αίτια πρέπει να αναζητηθούν στην ίδια κατεύθυνση που μπορεί να ερμηνεύσει την γενικότερη πολιτιστική υποβάθμιση που υπάρχει πίσω από την ψεύτικη βιτρίνα της κυπριακής κοινωνίας, κυρίως μετά την ανεξαρτησία. Μια υποβάθμιση που καλύπτεται έντεχνα από το τυπικό, το εκφυλισμένο, το φορμαλιστικό, το αληθοφανές και όχι το αληθινό, τα ταμπού και τους μύθους.

Στα ρηχά νερά της σύγχρονης κυπριακής διανόησης βρίσκεται και η απάντηση για τα θλιβερά παραδείγματα της σύγχρονης μας αρχιτεκτονικής στην Παλιά Πόλη.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ

Το πρόβλημα της ενσωμάτωσης μιας νέας αρχιτεκτονικής σε παραδοσιακούς χώρους είναι στην

βάση του πρόβλημα πολιτιστικό. Έχει να κάνει με ζητήματα ταυτότητας, ιστορικής συνέχειας, αυτογνωσίας. Δηλαδή είναι ένα πρόβλημα πολυσήμαντο και γι' αυτό δεν αντέχει σε λύσεις μονοσήμαντες. Η αντιμετώπιση του απαιτεί διεργασίες ανοιχτές. Απαιτεί αυτοαναίρεση, γιατί οι προεικόνες από την «ορθολογιστική» μεθοδολογία που μας δίδαξαν στα σχολεία, μας κάνει ανίκανους να αποδεχθούμε την «λογική» του παραδοσιακού.

Το πρόβλημα από την φύση των όρων που το συνθέτουν απαιτεί ερευνητική προσέγγιση, δηλαδή βαθειά κριτική στάση. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση είναι από μόνη της αυθαίρετη.

Από την συσσωρευμένη εμπειρία άλλων χωρών γύρω από το ίδιο ζήτημα είναι δυνατή η εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων. Το πρώτο καθορίζει πως οι δυνατότητες και το φάσμα επιλογής στο να εντάξει κανείς μια νέα αρχιτεκτονική στον Παλιό χώρο, είναι πολλές. Σαν δεύτερη διαπίστωση έρχεται αυτή που θέτει σαν καθοριστικό για την αρχιτεκτονική του νέου κτιρίου, την ποιότητα της σχέσης του με το μικροπεριβάλλον του και όχι την αρχιτεκτονική του αυτή καθ' εαυτή. Την αρχιτεκτονική δεν μπορεί να την κρίνεις έξω από τον περιβάλλοντα χώρο.

Έτσι η απάντηση στο πρόβλημα βρίσκεται πιο κοντά στην ανάγκη προσδιορισμού μιας μεθοδολογίας παρά σ' ένα πλαίσιο κανόνων.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο σχήμα «νέα κτίρια σε παλιό περιβάλλον» υπάρχει ξεκάθαρα μια αντίθεση: Από την μια η ανάγκη προστασίας και σεβασμού της παράδοσης, απ' την άλλη η ανάγκη δημιουργίας μιας σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Ανάγκες και οι δύο νόμιμες. Μπροστά στην αντίθεση αυτή υπάρχουν δυο τρόποι, δυο μέθοδοι καλύτερα, με τις οποίες είναι δυνατή η προσέγγιση. Η πρώτη είναι αυτή που επιχειρεί την κατάργηση του ενός από τους δυο όρους της αντίθεσης. Είναι μέθοδος που ουσιαστικά αποφεύγει το πρόβλημα, το αρνείται. Γιατί είτε την ανάγκη σεβασμού του παλιού «καταργήσεις», είτε την ανάγκη του σύγχρονου στην πραγματικότητα καταργεί και το ένα και το άλλο.

Η αρχιτεκτονική επιλογή που αγνοεί εντελώς το παλιό, όσο «ωραία» και αν είναι, δεν παύει να είναι στην ουσία καταστροφική για το περιβάλλον της. Το ίδιο και μια αρχιτεκτονική που περιφρονώντας το σύγχρονο προσπαθεί να αντιγράψει το παλιό δεν είναι ούτε δημιουργική, ούτε αυθεντική.

Η δεύτερη μέθοδος είναι η διαλεκτική. Είναι η μέθοδος που ξεκινώντας, από την αποδοχή της αντίθεσης, αναγνωρίζει ταυτόχρονα και την ενότητά της. Είναι η μέθοδος που επιχειρεί την αναγωγή της αντίθεσης σε μια νέα ποιότητα, μια ποιότητα πρωτόγνωρη γι' αυτό και αυθεντική. Όπου το αποτέλεσμα δεν είναι ούτε το ένα, ούτε το άλλο, μα που ταυτόχρονα είναι και τα δυο. Όπως κάθε γόνος μοιάζει είτε λίγο είτε πολύ και στους δυο γονείς.

Η διαλεκτική μέθοδος σημαίνει βασικά να εξετάζονται τα φαινόμενα όχι σαν μεμονωμένα επεισόδια αλλά σαν στιγμές μιας ενιαίας διαδικασίας, όπου το κάθε τι αλληλοεξαρτάται και αλληλοσυμπληρώνεται από το άλλο.

Έτσι το ξεπέραςμα της αντίθεσης μεταξύ παλιών και νέων στον παραδοσιακό χώρο πρέπει να αναζητηθεί σε έναν ποιοτικά ψηλό διαλογικό συσχετισμό που να τονίζει τόσο την σύμπτωση (νέου-παλιού) όσο και την διαφοροποίηση. Η αναζήτηση αυτή σημαίνει την δημιουργία ενός αρχιτεκτονικού γλωσσολόγιου που να σηματοδοτεί από την μια το σύγχρονο του κτίσματος και από την άλλη τους δεσμούς του με το παλιό. Οι δεσμοί αυτοί μπορεί να εντοπιστούν στο πλούσιο φάσμα των δομικών και μορφοϋφολογικών χαρακτηριστικών της παραδοσιακής και σύγχρονης αρχιτεκτονικής.

Προϋπόθεση όμως για όλα τα πιο πάνω είναι η βασανιστική και σοβαρή έρευνα, χωρίς αυτή η

απάντηση θα είναι η ίδια που συχνά βλέπαμε γύρω μας, δηλαδή της πλαστογράφησης (ψευδή αντίγραφα) ή του «μοντέρνου» (άσχετου και προκλητικού). Και οι δυο αυτές επιλογές που συνθέτουν τον εύκολο δρόμο συναντιούνται τελικά σε ένα σημείο: στην πτώχευση της αρχιτεκτονικής, άρα και της πόλης.

Είπαμε πιο πάνω για την ανάγκη έρευνας. Αναφερόμαστε σε μια έρευνα του πνεύματος της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και όχι του τύπου. Σε μια μελέτη που στοχεύει να ανακαλύψει και αποκαλύψει τις διαδικασίες που πραγμάτωσαν το ιστορικό περιβάλλον. Γιατί η μελέτη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αποκτά νόημα μόνο με τον όρο πως αυτή χρησιμεύει στην γενική γνώση, δηλαδή χρησιμεύει σαν πληροφορία, σαν παιδεία για την διαπίστωση διεργασιών και όχι μόνο τελειωμένων μορφών ή προτύπων.

Αυτή η γωνιά προσέγγισης αποκλείει αυτόματα τον ξεπεσμό της σχεδιαστικής πράξης στη μιζέρια του μιμητισμού, και ανοίγει τους ορίζοντες για δημιουργικότητα στην σχεδιαστική σύλληψη. Ορίζοντες που έχει τόσο ανάγκη η Παλιά Πόλη.

[Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση](#), [Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση](#), [Εντός των Τειχών \(Τεύχος 2\)](#), [Δεκαετία 1980-1989](#), [1985](#), [Λευκωσία](#), [Λευκωσία \(νότια\)](#), [Δημόσιοι Χώροι](#)

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_2:nea_ktiria

Last update: **2020/07/14 17:05**

